

Wat is inclusief onderwijs?

We spreken steeds meer over inclusief onderwijs, maar wat houdt dat eigenlijk in? Wat verstaan we er precies onder? Een duiding aan de hand van het op 19 april 2024 gepubliceerde beleidskader ‘Met elkaar voor alle kinderen en jongeren’ van het ministerie van OCW.

‘Werken aan een inclusieve leeromgeving’: het is niet voor niets de ondertitel van het beleidskader ‘Met elkaar voor alle kinderen en jongeren’ dat het ministerie van OCW op 19 april 2024 publiceerde. In dit beleidskader is de ambitie voor inclusief onderwijs, zoals beschreven in de ‘Contouren werkagenda Route naar inclusief onderwijs 2035’, verder uitgewerkt en geconcretiseerd. De werkagenda uit 2023 schetst de contouren van inclusief onderwijs in het primair en voortgezet onderwijs in 2035 in Nederland. Het beleidskader concretiseert de definitie van inclusief onderwijs die in de werkagenda is geformuleerd. Onder meer wordt ingegaan op wat inclusief onderwijs inhoudt en wat de kenmerken zijn van een inclusieve leeromgeving. Bij het opstellen van het beleidskader zijn zowel de nationale beleidsontwikkeling als de internationale ontwikkelingen op dit gebied betrokken.

Waarom inclusief onderwijs?

Het beleidskader is een uitwerking van het VN-Verdrag Handicap (2016), het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989) en de Verklaring van Salamanca (1994). Uit deze verdragen en nationale wetgeving volgt dat de overheid verplicht is zich in te spannen voor inclusief onderwijs en ervoor te zorgen dat alle kinderen welkom zijn binnen het reguliere onderwijs. Inclusief onderwijs biedt kansen bij de aanpak van een aantal uitdagingen binnen het onderwijs, zoals het tekort aan onderwijs- en zorgpersoneel, groeiende wachtlijsten voor de zorg en het gespecialiseerd onderwijs, toegankelijke en passende leermiddelen, huisvesting en leerlingenvervoer.

Door zoveel mogelijk kinderen dichtbij huis inclusief onderwijs te bieden, waarbinnen ze de juiste ondersteuning krijgen en ze hun leerpotentieel volledig kunnen benutten, zijn uiteindelijk veel minder kinderen aangewezen op gespecialiseerd onderwijs verder weg van huis. Daarnaast biedt inclusief onderwijs met de juiste ondersteuning leraren de kans om zich weer meer te focussen op hun kerntaak.

De beweging naar inclusief onderwijs is niet nieuw. Door de jaren heen is met wetgeving en beleidsinterventies geprobeerd kinderen gelijke ontwikkelkansen te bieden en samen naar school te laten gaan. Ook omringende landen hebben de beweging naar inclusief onderwijs al ingezet.

Definities

De Nederlandse definitie van inclusief onderwijs is gebaseerd op de definitie en begripsbepaling van inclusie van Unesco en in lijn met de internationale verdragen. De definitie luidt:

“Inclusief onderwijs is onderwijs waarbij alle kinderen en jongeren dichtbij huis, volwaardig en gelijkwaardig toegang hebben tot een inclusieve leeromgeving waarin zij zich samen ontwikkelen en samen leren en participeren.”

Bij inclusief onderwijs wordt vanuit een multidisciplinair schoolteam, in samenwerking met partners, een inclu-

sieve leeromgeving gecreëerd. De definitie van een inclusieve leeromgeving luidt:

“Binnen een inclusieve leeromgeving zijn alle kinderen welkom op een school dichtbij huis. Er wordt vanuit een pedagogische basis gewerkt aan de brede ontwikkeling van alle kinderen.

Elk kind ontwikkelt zich, wordt gezien en hoort erbij. De kinderen leren met en van elkaar. Het schoolteam is multidisciplinair en biedt de ondersteuning die nodig is om alle kinderen onderwijs te bieden.

De inclusieve leeromgeving is toegankelijk voor alle kinderen, leraren en ouders.”

Uitwerking in kernelementen

De definitie van een inclusieve leeromgeving is verder uitgewerkt aan de hand van drie kernelementen. Het eerste kernelement richt zich op de cultuur binnen een inclusieve leeromgeving, de andere kernelementen zijn gericht op de inclusieve onderwijspraktijk. De drie kernelementen zijn:

1. Iedereen is welkom, ontwikkelt zich en hoort erbij: alle kinderen kunnen dichtbij huis onderwijs volgen en zo zelfstandig en gelijkwaardig mogelijk meedoen aan het onderwijs en de activiteiten van de school.
2. Er is goede ondersteuning voor iedereen: vanuit het multidisciplinaire schoolteam wordt goede ondersteuning geboden aan de leraren en de kinderen.

3. Alle kinderen participeren en leren: het schoolteam biedt een inclusief onderwijsaanbod met differentiatie in de lesvorm, instructie en verwerking, gericht op de brede ontwikkeling van ieder kind.

In de beweging naar inclusief onderwijs zal er voor zowel het reguliere onderwijs als voor het gespecialiseerde onderwijs het een en ander gaan veranderen. De expertise van het gespecialiseerde onderwijs wordt breed ingezet binnen het funderend onderwijs om kinderen zoveel mogelijk binnen hun eigen school de benodigde ondersteuning te geven.

Dit betekent dat de focus verschuift van een dekkend aanbod binnen het samenwerkingsverband naar onderwijs voor alle kinderen in de eigen wijk/woonplaats (po) of regio (vo). Uitgangspunt is dat alle scholen voor funderend onderwijs een inclusieve leeromgeving gaan bieden voor kinderen met en zonder ondersteuningsbehoeften. Binnen elke school komt een multidisciplinair schoolteam dat aansluit bij de leerlingenpopulatie van de school. Zowel kinderen als leraren krijgen de benodigde ondersteuning vanuit het schoolteam. Dit betekent dat er naast de leraar structureel ondersteuning betrokken en beschikbaar is.

De overgang naar inclusief onderwijs vraagt om een aantal aanpassingen en nadere uitwerkingen. In ieder geval op het gebied van wet- en regelgeving, toezicht, bekostiging, huisvesting, samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp en zorg, regie, rollen en verantwoordelijkheden rondom de school, het opleiden van leraren en schoolleiders en de toegankelijkheid van het curriculum en leermiddelen. Dit is niet limitatief, er zal zeker nog meer nodig zijn om inclusief onderwijs te realiseren.

Ambitie

Het uitgangspunt is dat samen met partners van binnen en buiten het onderwijs toe wordt gewerkt naar scholen waar kwalitatief goed onderwijs wordt gegeven. Alle kinderen krijgen er de kans om zich te ontwikkelen,

waarbij recht wordt gedaan aan de eigen persoonlijkheid, talenten, creativiteit en mentale en fysieke mogelijkheden. Alle kinderen worden voorbereid op volwaardige en gelijkwaardige deelname aan de samenleving.

De ambitie is dat alle scholen in het funderend onderwijs inclusief onderwijs gaan bieden, waarbij kinderen zich samen ontwikkelen. Zij leren tolerant met elkaar om te gaan en verschillen te respecteren. Met inclusief onderwijs is bovendien elk kind en elke ouder onderdeel van de gemeenschap op school.

Om het recht op onderwijs voor alle leerlingen te realiseren, is de beweging naar inclusief onderwijs noodzakelijk. Het beleidskader biedt een fundament en geeft richting aan landelijk, regionaal en lokaal beleid voor het creëren van inclusief onderwijs. De volgende stap is dat de regering, nu de definitie van inclusief onderwijs is geconcretiseerd, overgaat tot de verdere uitvoering van de werkagenda voor inclusief onderwijs. Het VN-comité handicap, dat internationaal toezicht houdt op de uitvoering van het VN-verdrag handicap,

liet zich in een onlangs gepubliceerd rapport kritisch uit over onder meer de toegankelijkheid van het onderwijs voor mensen met een beperking. Het comité uit onder meer zorgen over het grote aantal kinderen in Nederland dat naar speciaal onderwijs gaat en over de lange wachtlijsten voor speciaal onderwijs. Volgens het rapport is het reguliere onderwijs onvoldoende toegankelijk voor kinderen met een beperking en zijn leerkrachten onvoldoende opgeleid voor het bieden van inclusief onderwijs. Als belangrijke aanbeveling zegt de VN dat er landelijke normen en richtlijnen moeten komen zodat de afspraken in het VN-verdrag effectief kunnen worden nagekomen. De overheid is nu aan zet. ●

“Leerlingen
leren verschillen
te respecteren.”

Auteur: Anne Dekkers

Jurist bij Leeuwendaal,
redactielid Werken aan Inclusie